

Suomen tuomariliitto

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto työryhmän mietinnöstä ”Summaaristen riita-asioiden keskittäminen” (Mietintöjä ja lausuntoja 12/2017)

Viite: Oikeusministeriön kirje 8.2.2017, OM 6/41/2016

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää yllä mainitun työryhmän mietinnön johdosta lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Työryhmä ehdottaa, että summaaristen riita-asioiden käsittely keskitetään kahdeksaan – mannermaalla seitsemään – kärjäoikeuteen. Samalla muiden kuin yksityishenkilöiden tekemät summaaristen riita-asiain haastehakemukset velvoitettaisiin toimittamaan kärjäoikeuden tietojärjestelmään käyttäen oikeushallinnon tietojärjestelmäyhteyttä tai verkkopohjaista asiointiliittymää. Lisäksi haasteen tiedoksianto muutettaisiin siten, että haaste voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi sähköisenä viestinä ja että summaarisissa riita-asioissa puhelintiedoksianto olisi mahdollinen.

Tuomariliitto vastustaa summaaristen riita-asioiden keskittämistä ehdotetulla tavalla kahdeksaan kärjäoikeuteen ja katsoo, ettei summaarisia asioita ole perusteltua keskittää, vaan nykyinen tilanne on säilytettävä, ainakin kunnes eri vaihtoehdot summaaristen asioiden käsittelyn kehittämiseksi ja vastaiseksi järjestämiseksi on asianmukaisesti selvitetty. Aikaisemmat selvitykset ovat keskittyneet ensisijaisesti pohtimaan summaaristen asioiden siirtämistä ulosottoviranomaiselle eikä toissijaisen vaihtoehdon, tiettyihin kärjäoikeuksiin keskittämisen, hyötyjä ja haittoja verrattuna nykytilanteen säilyttämiseen ole missään vaiheessa kattavasti selvitetty. Sitä ei ole nyt kysymyksessä oleva työryhmäkään tehnyt. Asia on siten joka tapauksessa palautettava uuteen perusteelliseen työryhmävalmisteluun, jossa myös nykyisen tilanteen säilyttämismuutokset otetaan vakavasti tarkasteltavaksi.

Ehdotus ei paranna oikeudenkäytön laatua eikä lyhennä käsittelyaikoja. Riitautuneiden asioiden siirtäminen on ongelmallista, samoin kuin niiden säilyttäminen keskitetyssä kärjäoikeudessa.

Tuomariliitto korostaa, että vaikkakin käsittelyaikojen kohtuullisuus on tärkeä oikeusturvatekijä, lainkäyttöä kehitettäessä on kuitenkin aina keskeistä menettelytapojen ja ratkaisujen laadun varmistaminen. Näiden seikkojen tulisi olla keskipisteessä myös summaaristen riita-asioiden kehittämisessä ja siis myös harkittaessa kysymystä siitä, onko summaaristen riita-asioiden käsittelyä keskitettävä entistä harvempiin kärjäoikeuksiin vai onko niiden käsittelyä kehitettävä koko kärjäoikeusverkon puitteissa. Tuomariliitto huomauttaa, että kärjäoikeusverkko muodostuu jatkossa, mikäli eduskunnan käsiteltävänä olevana hallituksen esitys kärjäoikeuksien rakenneuudistuksesta (HE 270 / 2016 vp) tulee hyväksytyksi, vain 20 kärjäoikeudesta.

Tuomariliitto pitää suorastaan surullisena tapaa, jolla työryhmä on suhtautunut keskittämisehdotuksen valmisteluun. Työryhmä on mietintönsä perusteluista (s. 33) ilmenevällä tavalla ottanut työnsä pohjaksi ministeri Jari Lindströmin 11.2.2016 julkaiseman, selkeästi yksinomaan säästötavoitteisiin ja epärealistisiin odotuksiin keskittämällä saatavissa olevista säästöistä sekä aluepoliittisiin näkökohtiin perustuneen linjaratkaisun sitä millään tavoin kyseenalaistamatta. Huolimatta siitä, että työryhmän asettamispäätöksen mukaan keskittämissuunnitelmaa ja summaaristen asioiden käsittelypaikkoja täsmennettäisiin jatkovalmistelussa (toisin sanoen työryhmän työssä), näin ei tosiasiallisesti ole tehty. Työryhmä on päinvastoin osoittanut hämmästyttävää selkärangattomuutta esittäessään ministerin linjauksen mukaisesti summaaristen asioiden keskittämistä Turun hovioikeuspiirissä Pirkanmaan kärjäoikeuden ohella Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen eikä Varsinais-Suomen kärjäoikeuteen, vaikka tosiasiallisesti työryhmä mietintönsä perusteluista (s. 35 ja 80) päätellen on pitänyt – aivan oikein – jälkimmäistä vaihtoehtoa selkeästi parempana ja tähän liittyen vienosti esittänyt vielä asian uudelleen harkitsemista jatkovalmistelussa.

Poliittiset linjauksetkin olisi perusteltava läpinäkyvästi. Nyt epäselväksi jää, miten valittuun keskittämissuunnitelmaan on päädytty. Ehdotetut kahdeksan kärjäoikeutta ovat täysin eri kokoisia. Tämä ei ole omiaan luomaan luottamusta yhdenmukaisia käytäntöjä koskevan toiveen toteutumisesta. Ehdotuksen mukaan summaarisia asioita käsittelevien kärjäoikeuksien asiamäärien erilaisuutta kuvaa hyvin se, että Helsingin hovioikeuspiirissä summaarisia asioita käsittelee yksin – kärjäverkostouudistuksen yhteydessä neljästä eri kärjäoikeudesta muodostettava – Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, joka saisi käsiteltäväkseen niitä suunnilleen saman verran kuin niitä käsiteltäisiin esimerkiksi yhteensä Turun ja Rovaniemen hovioikeuspiireissä, joissa asioita ehdotetaan käsiteltäväksi yhteensä viidessä kärjäoikeudessa.

Keskittämisen yleisiä ongelmia

Esityksen tavoitteena on summaaristen riita-asioiden käsittelyn tehostaminen siten, että menettely olisi mahdollisimman nopea ja taloudellinen ja että se varmistaisi ratkaisujen oikeellisuuden ja toteuttaisi velallisen oikeusturvan. Nykytilan pulmina on nähty käsittelyaikojen erot eri kärjäoikeuksien kesken samoin kuin erot käsittelyn tuloksellisuudessa. Työryhmän mietinnöstä ei ilmene, millä mekanismeilla ehdotettu summaaristen asioiden keskittäminen

toteuttaisi uudistukselle esitetyt tavoitteet ja korjaisi nykytilassa nähtyjä ongelmia. Varsin mahdollista ja jopa todennäköistä on, että jatkossa on kahdeksan erilaista käsittelyaikaa ja toisistaan poikkeavaa menettelytapaa.

Käsittelyaikojen ja noudatettavien menettelytapojen yhdenmukaistaminen olisi toteutettavissa myös nykyisissä kärjäoikeuksissa. Tieto ja taito nopeista ja tehokkaista sekä ennen kaikkea laadukkaista kärjäoikeuksista olisi saatava levitettyä muihin kärjäoikeuksiin. Tämä on koulutuskeskitys.

Erityisesti summaarisia riita-asioita käsittelevän kansliahenkilöstön kannalta ehdotus on epäonnistunut. Ammattitaitoinen ja osaava henkilökunta on tehostamisen avaintekijä. Nyt huolena tulee olemaan, kuinka keskitettyihin kärjäoikeuksiin saadaan rekrytoitua osaavaa ja ammattitaitoista henkilökuntaa, kun kuitenkin on oletettavaa, etteivät kaikki nyt näissä tehtävissä olevat ole valmiita muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Pahimmassa tapauksessa keskittäminen johtaa tilanteeseen, jossa keskitettyihin kärjäoikeuksiin ei saada rekrytoitua riittävästi uutta ammattitaitoista henkilöstöä, kun samanaikaisesti kansliahenkilökuntaa joudutaan irtisanomaan niistä kärjäoikeuksista, joista summaarisia asioita keskitetään pois.

Myös tuomareiden työn kannalta keskittämisehdotus on ongelmallinen. Ongelmia syntyy väistämättä erityisesti asian riitautuessa. Jos asia siirretään pois keskitetystä kärjäoikeudesta vastaajan kotipaikan kärjäoikeuteen, uusi tuomari joutuu ottamaan sen haltuunsa, mistä aiheutuu kaksinkertaista työtä. Keskitetyssä kärjäoikeudessa tuomari tai kärjänotaari (tai molemmat) joutuu joka tapauksessa perehtymään asiaan tarkistaessaan sen, onko kysymyksessä niin sanottu tehokas riitautus, joka johtaa asian käsittelyn jatkamiseen, vai vedotaanko vastauksessa sellaiseen asiaan vaikuttamattomaan perusteeseen, joka ei estä yksipuolisen tuomion antamista. Lisäksi ongelmia syntyy siinä, missä vaiheessa ja missä laajuudessa pyritään selvittämään niitä varsin monilukuisia asioita, joissa annettu vastaus on epäselvä. Siinäkin tapauksessa, että tämän selvittelyn suorittaisi keskitetty kärjäoikeus, syntyy melko varmasti tilanteita, joissa asian siirtämisen jälkeen ilmenee, ettei vastaaja haluakaan vastustaa kannetta. Mikäli taas siirtäminen tapahtuisi automaattisesti muun kuin selvästi tehottoman vastauksen saapumisen jälkeen, vastaavia tilanteita syntyisi luonnollisesti huomattavasti enemmän.

Keskittämisen ongelmia eräissä esimerkkisyksiköissä

Kielellisten oikeuksien turvaamisen näkökulmasta työryhmän ehdotus summaaristen asioiden keskittämisestä Turun hovioikeuspiirissä Pirkanmaan kärjäoikeuden ohella Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen on täydellisen epäonnistunut. Ehdotuksen toteuttaminen merkitsisi Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa nykyisin ruotsin kielellä käsiteltävien summaaristen asioiden keskittämistä Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen.

Työryhmän ehdottama keskittäminen edellyttäisi ruotsin kieltä erinomaisesti osaavan kansliahenkilökunnan rekrytoimista Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen käsittelemään ruotsinkielisiä summaarisia asioita ja hoitamaan niitä koskevaa asiakaspalvelua sekä vastaavan

kielitaidon omaavien haastemiesten rekrytoimista hoitamaan näiden asioiden tiedoksiantoja. Lisäksi ehdotettu keskittämistapa vaatisi erityisen kielituomarin viran perustamista Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen. Kielituomarin viralle ei muutoin ole Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa mitään tarvetta, kun eduskunnassa käsiteltävänä olevan kärjäoikeusverkostouudistuksen toteutuessa kärjäoikeuden tuomiopiirin ruotsinkielisen väestön määrä on vuoden 2015 tasolla ollut 644. Määrä on niin pieni, ettei kärjäoikeudessa välttämättä tulisi vireille keskitettävien summaaristen asioiden lisäksi muita ruotsinkielisiä asioita edes yhtä vuodessa, mihin nähden työryhmän mietinnön perustelujen (s. 35 ja 80) maininnat Kanta-Hämeen kärjäoikeuden tuomiopiirin ruotsinkielisen väestön saamista hyödyistä ovat tosiasiallisesti tyhjää hurskastelua. Vertailun vuoksi todettakoon, että Varsinais-Suomen kärjäoikeuden tuomiopiirin ruotsinkielisen väestön määrä vuonna 2015 on ollut noin 27.000. Tuomariliitto toteaa, että edellytettävällä tavalla ruotsin kielen taitoisen kansliahenkilökunnan rekrytoiminen käytännössä yksikielisesti suomenkieliseen Hämeenlinnaan on tosiasiallisesti mahdotonta. Tähän tosiseikkaan ei työryhmän mietinnössä ole kiinnitetty mitään huomiota.

Mikäli summaarisia asioita keskitettäisiin Turun hovioikeuspiirissä Kanta-Hämeen kärjäoikeuden asemesta Varsinais-Suomen kärjäoikeuteen, kielisyistä johtuvat henkilöstömuutokset eivät olisi tarpeen, koska asioiden käsittely, asiakaspalvelu ja tiedoksiantopalvelut ruotsin kielellä ovat siellä jo entuudestaan turvattuja. Summaaristen asioiden määrä on Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa ollut runsaasti yli kolminkertainen Kanta-Hämeen kärjäoikeuteen verrattuna, minkä vuoksi virkamuutosten tarve ylipäänsä olisi selvästi vähäisempi toteuttamalla keskittäminen Varsinais-Suomen kärjäoikeuteen Kanta-Hämeen kärjäoikeuden asemesta.

Tuomariliitto toteaa, että ehdotus on edellä mainitulta osalta **ilmeisen perustuslain vastainen**, koska tosiasiallisesti ruotsinkielisen väestönosan oikeuksia summaarisessa menettelyssä ei pystytä turvaamaan Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa. Tuomariliitto pitää mietinnössä olevan perustuslakitarkastelunkin (erit. s. 79 – 80) perusteella täysin selvänä, että Kanta-Hämeen kärjäoikeus on summaaristen asioiden keskittämistä harkittaessa kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta huomattavasti Varsinais-Suomen kärjäoikeutta huonompi vaihtoehto.

Työryhmän ehdotuksen mukaan Lapin kärjäoikeuden tuomiopiirin summaariset asiat keskitettäisiin jatkossa Kainuun kärjäoikeuteen, jonka käsiteltäväksi tulisivat myös ensiksi mainitun kärjäoikeuden tuomiopiirin saamenkielisten asiat. Vaikka keskittäminen ei edellytä, että summaarisia asioita käsittelevässä kärjäoikeudessa olisi oltava saamen kielen taitoista henkilöstöä, työryhmän ehdotus merkitsee kuitenkin tosiasiallisen heikennystä saamenkielisten asemaan verrattuna siihen vaihtoehtoon, että summaarisia asioita käsiteltäisiin myös Lapin kärjäoikeudessa. Lapin kärjäoikeudella on – toisin kuin Kainuun kärjäoikeudella – entuudestaan kokemusta saamenkielisen väestönosan tuomioistuinpalvelujen järjestämisestä. Erityisen ongelmallinen saamenkielisen väestön kannalta on jäljempänä todettavalla tavalla riitautettujen asioiden käsittelyä koskeva työryhmän ehdotus.

Edellä jo esitetyllä tavalla Helsingin hovioikeuspiirin summaaristen asioiden keskittäminen yksin tulevaan Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen loisi summaaristen asioiden jättiyksikön, jossa vuosittaiset asiamäärät olisivat vähintään 100.000 asian suuruusluokassa. Tämä aiheuttaisi merkittäviä henkilöstön siirtotarpeita ja niin ikään tuolle kärjäoikeudelle merkittäviä lisätilan tarpeita. Mikäli kärjäoikeusverkostouudistus toteutuu hallituksen esityksen mukaisesti, nykyisen Länsi-Uudenmaan ja Espoon kärjäoikeuksien yhdistymisen seurauksena syntyvän Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden tuomiopiirin summaaristen asioiden vuotuinen määrä olisi noin 25.000 asian suuruusluokassa eli esimerkiksi runsaasti enemmän kuin mietinnössä summaaristen asioiden yksiköksi ehdotetussa Kainuun kärjäoikeudessa näitä asioita tultaisiin käsittelemään. Kaikkien Helsingin hovioikeuspiiriin kärjäoikeusverkostouudistuksen toteuttamisen jälkeen jäävien kärjäoikeuksien summaaristen asioiden asiamäärät ovat niin suuria, ettei niiden keskittämisestä yhteen kärjäoikeuteen ole tosiasiasa saatavissa ehdotuksessa tavoiteltuja hyötyjä. Helsingin hovioikeuspiirin kärjäoikeuksien laamannit ovatkin yksimielisesti katsoneet, että summaarisia asioita tulisi jatkossakin käsitellä kaikissa hovioikeuspiirin kärjäoikeuksissa. Tuomariliitto yhtyy tähän näkemykseen. Ehdotuksen kestämyttömyyttä Helsingin hovioikeuspiirin osalta osoittaa Tuomariliiton näkemyksen mukaan hyvin se, että esimerkiksi Helsingin kärjäoikeuden summaarisia asioita käsittelevä henkilökunta olisi saadun tiedon mukaan jäämässä nykyisiin tiloihin ja organisatorisesti toimisi toisen yksikön alaisena ainakin ylimenovaiheen ajan.

Toimivallan säilyminen

Työryhmän mietinnössä on ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 20 §:ään lisättäväksi uutta 2 momenttia, joka koskisi riitautuneen summaarisen asian siirtämistä. Sen mukaan, jos 17 a §:n perusteella toimivaltainen kärjäoikeus ei hyväksy kannetta yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella annetulla tuomiolla ja kärjäoikeus ei ole muulla perusteella toimivaltainen tutkimaan asiaa, asia on siirrettävä käsiteltäväksi toimivaltaiseen kärjäoikeuteen siten kuin 22 §:ssä säädetään. Momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan kuitenkin asianosaisten suostumuksella asia voidaan jättää siirtämättä. Mietinnön yleisperusteluista (s. 48 – 49) ja ehdotetun 10 luvun 20 §:n 2 momentin yksityiskohtaisista perusteluista (s. 72) ilmenee kuitenkin, että vastaajan katsottaisiin hyväksyneen summaarisia asioita käsittelevän tuomioistuimen toimivallan käsitellä riitautunutkin asia, ellei hän summaariseen haastehakemukseen vastatessaan kiistä tuota toimivaltaa. Sinänsä perusteluissa esitetty näkemys voidaan Tuomariliiton käsityksen mukaan perustellusti kyseenalaistaa. Yleisperusteluissa (s. 48) mainittu oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 21 §:n 1 momentti, jota ei ehdoteta muutettavaksi, nimittäin tulee sovellettavaksi tilanteissa, joissa kanne on pantu vireille muussa kuin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 – 10 §:ssä tai oikeuspaikkasopimuksen osoittamassa kärjäoikeudessa. Tällaisesta tilanteesta ei nyt ole kysymys, vaan summaaristen asioiden tuomioistuimen toimivalta perustuisi ehdotettuun 17 a §:ään ja riitautustilanteissa 22 §:ään.

Tuomariliitto pitää joka tapauksessa edellä mainittua ehdotusta mietinnön perustelut huomioon ottaen vastaajan kannalta merkittävänä

oikeuturvariskinä ja vastustaa sitä, että suostumus asian siirtämättä jättämiseen voitaisiin antaa konkludenttisesti. Summaarisissa asioissa vastaajat, jotka pääosin ovat maallikoita, antavat harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta vastauksen itse. Vastaajina olevilla maallikoilla ei säännönmukaisesti ole kykyä ymmärtää, että heidän tulisi kantajan vaatimuksen riitauttaessaan lisäksi erikseen riitauttaa summaaristen asioiden tuomioistuimen toimivalta jatkaa riitautuneen asian käsittelyä. Tällaista mahdollisuutta tuomioistuimen toimivallan hyväksymisestä epähuomiossa ei voida pitää hyväksyttävänä. Se on lisäksi vähintäänkin arveluttava kuluttajalainsäädännön näkökulmasta. Ehdotus asettaa myös perusteettomasti kantajan ja vastaajan eriarvoiseen asemaan riitautuneen asian käsittelyforumin suhteen, kun edellä mainittujen yksityiskohtaisten perustelujen (s. 73) mukaan kantajalle olisi varattava (erikseen) tilaisuus lausua siitä, missä tuomioistuimessa riitautunut asia tulisi käsitellä. Tämä eriarvoisuus on erityisen ongelmallista sen vuoksi, että kantaja on summaarisissa asioissa pääsääntöisesti ammattimaisesti perintätoimintaa harjoittava taho, kun taas vastaaja on pääsääntöisesti kuluttajan asemassa oleva yksityishenkilö, jonka prosessuaalinen asema ja taloudelliset edellytykset ajaa asiaansa ovat säännönmukaisesti olennaisesti heikommalla kuin kantajalla.

Jos vähävarainen maallikko joutuisi edellä kuvatussa tilanteessa lähtemään istuntoon kauas kotipaikkakunnaltaan, hän todennäköisesti joutuisi luopumaan vastuksestaan. Ehdotus merkitsisi esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuspiirissä sitä, että valtimolaisen, kuopiolaisen ja joensuulaisen vastaajan riitautuneen summaarisen asian valmistelu ja pääkäsittely olisi Kymenlaakson kärjäoikeudessa Kouvolassa, jolloin matkat istuntoon olisivat noin 410, 270 ja 320 kilometriä ja istuntoon osallistuminen saattaisi useinkin vaatia jopa yöpymistä istuntopaikkakunnalla. Rovaniemen hovioikeuspiirin väestön osalta istuntomatkat muodostuisivat ehdotuksen seurauksena sietämättömiksi. Esimerkiksi Utsjoelta etäisyys Kainuun kärjäoikeuden toimipaikkaan Kajaaniin on noin 790 kilometriä ja Enontekiöltäkin lähes 660 kilometriä. Tämä heikentäisi erityisesti myös hovioikeuspiirin saamenkielisen väestönosan asemaa.

Edellä esitetyn perusteella Tuomariliitto katsoo, että mikäli työryhmän ehdottama keskittäminen toteutetaan, riitautuneen asian käsittelyä on jatkettava siinä tuomioistuimessa, jossa vastaaja vastaan ajettava laaja riita-asia olisi tullut panna vireille, ja tästä pääsäännöstä voitaisiin poiketa vain asianosaisten siihen nimenomaisesti suostuessa.

Sähköisen haastehakemus

Tuomariliitto kannattaa työryhmän ehdotusta siitä, että haastehakemus tehtäisiin oikeushenkilöiden ja muiden ehdotetussa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:ssä tarkoitettujen tahojen osalta sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän kautta. Pienyritykset voisivat halutessaan suorittaa perinnän itse laatia laajan riita-asian haastehakemuksen, milloin heillä ei olisi mahdollisuutta käyttää edellä mainittuja sähköisiä vireillepanotapoja.

Tuomion siirtäminen täytäntöpanoon kärjäoikeuden toimesta

Nykyiset tietojärjestelmät sekä tuomioistuimessa että ulosotossa

toimivat yhteen. Esityksen mukaan järjestelmänmuutos yhden kosketuksen periaatteen mukaiseksi ei olisi tarkoituksenmukaista eikä toisi säästöjä oikeushallinnon alalle vaan voisi pahimmillaan lisätä kustannuksia täydennyspyyntöjen lisääntymisen myötä. Sen sijaan oikeudellista perintää tehostaisi enemmän se, että haastehakemukset jatkossa tehtäisiin asiointiliittymän kautta, mitä Tuomariliitto siis kannattaa.

Todisteellisen tiedoksiannon kehittäminen

Puhelintiedoksiantoa ehdotetaan laajennettavaksi kaikkiin summaarisiin riita-asioihin. Samoin on tarkoitus ottaa käyttöön kuittausta edellyttävä sähköinen tiedoksianto, jolloin kansalaisen asiointitili ja postitiedoksianto korvautuvat viestinvälityspalvelulla. Tuomariliitto kannattaa sinänsä tätä esitystä sähköisestä tiedoksiannosta ja puhelintiedoksiannosta, jotka ovat todisteellisia tapoja. Ehdotus on merkittävästi parempi kuin esimerkiksi eitodisteelliseen postitiedoksiantoon turvautuminen, johon Tuomariliitto on aiemmin suhtautunut kielteisesti.

Säästövaikutukset

Tuomariliitto pitää mietinnössä arvioituja säästöjä ylimitoitettuina ja puutteellisiin selvityksiin perustuvina. Työryhmän mietinnön mukaisten keskittämisehdotusten toteuttaminen tulisi aiheuttamaan merkittävien lisätoimitilojen tarvetta useissa summaarisia asioita käsittelemään jäävissä yksiköissä, ainakin Kanta-Hämeen ja Itä-Uudenmaan (nykyinen Vantaan) käräjäoikeuksissa. Näiden lisätoimitilojen järjestämisestä aiheutuvia lisäkustannuksia ei ole asianmukaisella tavalla otettu huomioon kustannusvaikutuksia arvioitaessa, vaikka niihin sinänsä on mietinnön perusteluissa (s. 57) ohimennen viitattu. Myös henkilöstön siirtoihin liittyvät kustannukset on mietinnössä sivuutettu varsin kevyesti.

Tuomariliitto toteaa myös, että joka tapauksessa riitautuvien summaaristen asioiden siirtämiseen ja siirtoedellytysten selvittelyyn liittyen käräjäoikeuksiin syntyy päällekkäistä työtä, jolle on kohdennettavissa ainakin laskennallinen kustannusvaikutus.

Tuomariliitto toteaa vielä, että suuri osa summaaristen asioiden vastajista on vaikeasti tavoitettavissa esimerkiksi elämänhallintaan liittyvien ongelmien ja ulkomaalaisuuden vuoksi. Epätodennäköistä on, että he laajamittaisesti rekisteröityisivät kansalaisen asiointitilijärjestelmän tai viestinvälityspalvelun käyttäjiksi helpottaakseen viranomaisasiointiaan. Vaikka mietinnössä esitetty säästöarvio on tiedoksiantojen osalta laskettu varovaisesti, se saattaa silti olla liian optimistinen.

Tuomariliitto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että mikäli ammattimaisesta perintätoimintaa harjoittavien tahojen ja elinkeinonharjoittajien paperisena tai liitetiedostona vireille panemien haastehakemusten määrä olisi edes 70.000 kappaleen tasolla (mietinnön s. 27 mukaan se on ollut vuonna 2015 runsaat 83.000 kappaletta), siirtyminen niiden sijasta sähköiseen vireillepanoon alentaisi valtion tuomioistuinmaksutuloja 1.470.000 euroa eli noin 1,5-kertaisen määrän arvioituihin – ja siis Tuomariliiton käsityksen mukaan jo sinänsä ylimitoitettuihin – säästöihin verrattuna. Tätä tulojen vähentymistä ei ole lainkaan otettu huomioon otettu huomioon säästövaikutuksia arvioitaessa. Siten on selvää, että

kustannusvaikutuksiltaan ehdotetut muutokset ovat joka tapauksessa li-
säkustannuksia aiheuttavia.

Muita huomautuksia

Työryhmän ehdotukset sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 10 §:n 1 momentin täydentämisestä virka-aikana saapumista koskevalla vaatimuksella ja 2 momentin täydentämisestä virkkeellä "Jos viesti on lähetetty virka-ajan jälkeen, katsotaan se saapuneeksi seuraavana arkipäivänä" ovat epäonnistuneita. Mietinnön perusteluissa (s. 54 - 55 ja s. 74 - 75) annetusta käsityksestä poiketen lisäykset koskisivat sanamuotonsa mukaisesti kaikkien viestien eli myös lain 11 §:ssä tarkoitettujen viranomaisen pyytämiä asiakirjoja sisältävien viestien saapumista. Tällöin ehdotetut 10 §:n 1 ja 2 momentti ja lain 11 § olisivat ristiriidassa keskenään viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitettuja asiakirjoja sisältävien viestien osalta, kun sellainen asiakirja katsotaan viimeksi mainitun säännöksen nojalla saapuneeksi määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana (toisin sanoen klo 24 mennessä).

Tuomariliitto epäilee, ovatko ehdotetut 10 §:n muutokset lainkaan tarpeen. Mikäli niitä kuitenkin pidetään tarpeellisina, 10 §:n 1 ja 2 momentin säännökset tulisi muotoilla niin, että niistä selkeästi ilmenee, ettei niitä sovelleta 11 §:ssä tarkoitettuja asiakirjoja sisältäviin viesteihin.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta ovat vastanneet kärjätuomarit Pekka Louhelainen ja Sari Nevalainen sekä hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne. Lausuntoasiaa on käsitelty Kärjäoikeustuomarit ry:n hallituksessa 6.3.2017 sekä Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa 13.3.2017.

Turussa 24.3.2017

Tuomariliiton puheenjohtaja,
hovioikeudenneuvos

Kimmo Vanne